

रूप

रोग निदान

व्याख्या

- तदेव व्यक्तताम यातम रूपम इति अभिधीयते ।
संस्थानं व्यंजनं लिंगं लक्षणं चिह्नं आकृति ॥

- व्याधे : स्वरूपं यद् व्यक्तं तद् रूपं ।
- उत्पन्न व्याधि बोधकं एव लिंगं रूपं /
- तथाविध दोषदुष्य संमूर्च्छनाविशेषो ज्वरादिरूपो व्याधिः ॥

रूपाचे प्रकार

- प्रतिनियत लक्षण - व्याधि मध्ये निश्चित पणे आढळणारे लक्षण- ज्वरात संताप
- दोषज लक्षणे- वातज कुष्ठात तोद
- अवस्थांनुसार लक्षणे- वेगावस्था व अवेगावस्था
- आतुरसंवेद्य लक्षणे-(Symptoms) निद्रा, अरुचि
- वैद्यसंवेद्य लक्षणे-(Signs) चकृत प्लिहा वृद्धि

रूपज्ञानाचे महत्त्व

- दोष व त्यांची अंशांश कल्पना समजते
- स्थान संश्रय समजतो
- व्याधिविनिश्चय
- व्याधि व्यवच्छेद
- हेतु ज्ञान
- चिकित्से साठी

व्याधि व लक्षण यांमधील भेद

व्याधि	लक्षण
केवळ तोच व्याधी समजतो	अन्य व्याधी समजतो
स्वतः चीदोषदुष्य संमूर्च्छना असते	दुसऱ्या व्याधिच्या सम्प्राप्तिवर अवलंबून असते
विशिष्ट व्याधिप्रत्यनिक चिकित्सा करावी लागते	अल्प चिकित्सा किंवा पथ्यापथ्यानेही बरे वाटते